

Prioriteringer 2023–2026

Økonomisk handlingsrom og prioriteringer

Hele 1000

	Budsjett 2023	Økonomiplan		
		2024	2025	2026
Foreløpig balansering				
Inntekter	-2 424 205	-2 434 704	-2 421 334	-2 419 852
Utgifter	2 219 628	2 254 591	2 240 501	2 239 064
Renter og avdrag	253 544	268 287	265 231	262 712
► Egne prioriteringer	23 157	13 026	13 702	13 976
Foreløpig balansering	72 124	101 200	98 100	95 900
Balansering				
► Rammetrekk	-23 800	-92 500	-100 100	-97 900
Avsetning til disposisjonsfond	2 000	2 000	2 000	2 000
Bruk av disposisjonsfond	-50 324	-10 700		
Balansering	-72 124	-101 200	-98 100	-95 900
Totalsum	0	0	0	0

Tabellen over har som hensikt å vise hvilke prioriteringer som ligger inne i budsjett og økonomiplan. Videre viser den også hvilke rammetrekk som må gjennomføres for å få budsjett og økonomiplan i balanse. Til slutt viser tabellen bruk eller avsetning til disposisjonsfond for at det enkelt år skal balanseres fullt ut. Det er redegjort for de ulike punktene i det påfølgende.

Tabellen er på endringsform. Utgangspunktet er opprinnelig budsjettet for 2022 og tabellen viser dermed endringer målt mot opprinnelig budsjett 2022. Først vises endringer i budsjettrevisjonen for 2022, og deretter vises endringene i de kommende fire år. Den vil derfor ikke vise nødvendigvis samlet styrking, økning eller reduksjon til et område eller tiltak, men hvor mye det skal endres i forhold til det som ligger inne i opprinnelig budsjett for 2022.

Inntekter

Inntektene er det redegjort for under kapittelet driftsbudsjettet. Det blir derfor ikke kommentert videre her.

Utgifter

Også utgiftene er det redegjort for i kapittelet driftsbudsjettet. Men det må gjentas de utfordringer som ligger i utgiftssiden, og som ikke er løst i årets budsjett. For det første så har vi ikke balanse i drifta i

2022. Mange tiltak er eller vil bli satt inn. Men anslagsvis er det 50 mill. kroner av forventet merforbruk i 2022, som ikke er løst ved starten av 2023. Videre viser forslag til statsbudsjett at utgiftene øker mer enn inntektene. Her er det ikke tatt høyde for manglende prisvekst (kommunal deflator) for 2022, som vi vil ta med oss inn i 2023. Budsjettrammene er heller ikke kompensert for økt arbeidsgiveravgift. Noe av de økte prisene kan være medregnet i årsprognosen for 2022 og dermed ubalansen på 50 mill. kroner. Sånn sett er det ikke sikkert at hele beløpet på 29 mill. kroner kan legges til de 50 mill. kronene. Det betyr at vi har en ubalanse inn i 2023 på fra 50 og opp mot 80 mill. kroner.

Renter og avdrag

Den største utfordringen i budsjett og økonomiplan er økte utgifter til renter og avdrag. Molde kommune må finne dekning for renter og avdrag knyttet til investeringer i formålsbygg i Molde eiendom KF og egne investeringer i kommunens budsjett og regnskap. Egne avdrag er synlig som avdragsutgifter i kommunens budsjett og regnskap. Avdrag til formålsbygg i Molde eiendom KF er synlig gjennom egen overføring (ramme) til foretaket for å finansiere finansutgifter på formålsbygg. Samlet avdragsbelastning i Molde kommune kan derfor ikke leses direkte ut fra budsjett og regnskap. I tabellen over er dette slått sammen slik at det skal være tydelig og klart hva kommunen må benytte til renter og avdrag samlet sett i budsjett og økonomiplan.

Samlet vil netto renteutgifter (renteutgifter minus renteinntekter) og avdrag som må dekkes av Molde kommune, øke fra 179,9 mill. kroner i revidert budsjett 2022 til 253,5 mill. kroner i budsjett 2023. Dette er en økning på 73,6 mill. Kroner. Det er en økning på 40,1 prosent.

Det som er den store utfordringen knyttet til renter og avdrag i budsjett og økonomiplanen er at rentene har økt gjennom 2022, og vi forventer økte renter videre framover. I revidert budsjett 2022 var det lagt til grunn en gjennomsnittlig rente på 1,83 prosent, i budsjett for 2023 forutsettes det at dette øker til 3,48 prosent. Dette er en økning på 90 prosent på ett år. I kroner utgjør dette en økning i renteutgifter på 65,6 mill. kroner fra 2022 til 2023.

Avdrag øker også, men her er økningen vesentlig mindre. Der avdragene øker med 7,9 mill. kroner fra revidert budsjett 2022 til budsjett 2023.

Økte finansutgifter er i all hovedsak årsaken til at vi må redusere budsjettrammene til tjenesteproduksjonen i neste års budsjett og tilhørende økonomiplan. I klartekst betyr dette at kommunens gjeldsnivå gjør at kommunens økonomi ikke er bærekraftig i perioden med de forutsetninger som ligger til grunn.

Det er selvfølgelig knyttet usikkerhet til rentesatsen, og denne usikkerheten øker jo lengre vi kommer ut i økonomiplanperioden. Til grunn for anslaget ligger markedets forventninger framover, korrigert for de fastrenteavtaler kommunen har. Det vil si en gjennomsnittlig rente på 3,48 prosent i 2023, 3,41 prosent i 2024, 3,33 prosent i 2025 og 3,24 prosent i 2026.

Styrkinger i driftsramme

Det er i utgangspunktet lagt inn 16 prioriteringer i budsjettet for 2023 og økonomiplanen fram mot 2026. Det beløper seg til en samlet styrking på 25,5 mill. kroner i 2023, 17,0 mill. kroner i 2024 og 16,7 mill. kroner i 2025 og 18,1 mill. kroner i 2026. Det som er svært viktig å merke seg, er at alle styrkinger vil medføre behov for å redusere ressursbruken på andre tjenester tilsvarende. Vi har ikke økonomisk balanse eller økonomisk handlingsrom til å styrke budsjettene – uten at det gir et tilsvarende rammetrekk et annet sted i budsjettet. Den viktigste årsaken til dette er økte renteutgifter. Kommunen står ovenfor store omstillinger i tjenesteproduksjonen framover, og da vil det være lite rom for styrkinger.

Sentraladministrasjon

Det ligger fire prioriteringer til sentraladministrasjonen. Den første er innføring av bildelingsordning i kommunen. Etter modell fra blant annet Ålesund kommune, er det tenkt å inngå en avtale med ekstern aktør om å tilby kommunen tilgang til biler på dagtid og utleie til innbyggere på kveldstid. Kommunen må garantere for et minstebeløp, og dette fører til en ekstra utgift i oppstartsfasen. Fra 2025 forventes det at kommunens utgifter dekkes av tilsvarende reduksjon i leasingbiler. Dette tiltaket vil også kunne ha en positiv klimaeffekt.

I budsjett for 2022 ble det lagt inn en styrking på 3,0 mill. kroner til omstilling i organisasjonen. Dette skulle brukes i hele organisasjonen, men var lagt i en samlet pott hos sentraladministrasjonen. Potten blir ikke brukt opp i 2022 og 2,0 mill. kroner blir videreført i 2023. I 2024 er potten fjernet.

I sak PS-41/22 vedtok kommunestyret innføring av ordning der studenter med folkeregistrert adresse utenfor molderegionen, kan få gratis kollektivreiser i Møre og Romsdal dersom de melder flytting til Molde kommune. Det er lagt inn et anslag på 200 studenter som vil melde flytting. Dette antallet har vi oppnådd høsten 2022. Tidlig oktober 2022 hadde 220 studenter meldt flytting og søkt om kollektivkort. Ordningen skal vært et forsøk på ett år og skal evalueres høsten 2023. Det er ikke lagt inn videreføring i 2024 og utover i økonomiplanen.

Annethvert år er det valg. Utgifter til gjennomføring av valg legges inn og tas ut annethvert år. I 2023 er det valg og budsjettrammen til sentraladministrasjonen økes med 1,3 mill. kroner.

Oppvekst, kultur og velferd

Her er det lagt inn tre prioriteringer. Det beløper seg til en samlet styrking på 2,1 mill. kroner i 2023.

Ny skole Årølia vil bli tatt i bruk høsten 2023. Det er lagt inn økte driftsutgifter til den nye skolen med 4,7 mill. kroner i 2023. Dette øker til 9,4 mill. kroner i 2024. Av dette beløpet skal Molde eiendom KF ha knappe 0,3 mill. kroner i 2023, økende til 0,5 mill. kroner i 2024, knyttet til drift av bygget. Kviltorp skole vil få en betydelig nedgang i elevtallet, og det vil bli gjennomført en omfordeling i budsjettrammene mellom de to skolene.

Som oppfølging av sak PS-95/21 legges det inn drift av Mårskrenten barnehage i 2023. Budsjettet ble styrket med 1,6 mill. kroner i budsjettrevisjonen i 2022, da barnehagen ble gjenåpnet. Dette økes til 2,8 mill. kroner i 2023 og utover.

Den siste prioriteringen er knyttet til opplæring grunnleggende norsk. Kommunestyret vedtok i PS-96/21 at styrkingen til opplæring grunnleggende norsk skulle videreføres ut 2022. Budsjettrammen til sektoren reduseres i 2023 i tråd med at denne styrkingen blir avsluttet i 2022.

Helse og omsorg

Det ligger inne tre prioriteringer til denne sektoren i budsjettet for 2023. Innføring av Helseplattformen blir en viktig oppgave i 2023. Helseplattformen er et nytt, felles pasientjournalsystem for sykehus, kommuner, fastleger og private spesialister i Trøndelag og Møre og Romsdal. Systemet var opprinnelig planlagt innført i Molde kommune fra månedsskiftet april/mai i 2023. Oppstarten er nå utsatt til november 2023. Det er lagt inn en økning på 9,8 mill. kroner i 2023 som i hovedsak er innføringsutgifter til opplæring av alle brukere. Fra 2024 trekkes bevilgningen ut igjen med unntak av 3,1 mill. kroner til økte systemutgifter. Det forventes at innføringen av Helseplattformen vil øke effektiviteten både internt og mellom kommunen og ulike eksterne aktører innenfor helsetjenestene.

Det er i 2023 lagt inn 2,6 mill. kroner til styrking av hjemmebaserte tjenester. Beløpet er forslått økt til 11,0 mill. kroner fra 2024 og utover i økonomiplanperioden. Dette er kompensierende tiltak som må ses i sammenheng med reduksjon av antall sykehjemsplasser og endring til mer hjemmebaserte tjenester.

Etableringstilskudd for fastleger ble innført som rekrutteringstiltak i budsjettrevisjonen i 2022. Tiltaket får redusert ramme i 2023 til 0,3 mill. kroner. Fra 2024 gis ikke slikt tilskudd lenger.

Teknisk, plan og miljø

Fiberutbygging Midsund ligger inne med en bevilgning på 3,2 mill. kroner i 2023. Denne blir trukket ut igjen i 2024. Det forutsettes at utbyggingen gjennomføres i 2023, men det har blitt utsatt tidligere. Det er fylkeskommunen som administrerer ordningen med å få bygget ut bredbånd i områder der det ikke er markedsmessig lønnsomt.

Områderegulering for Lundavang ble prioritert med en ramme på 0,5 mill. kroner i 2021. Denne ble styrket med 1,5 mill. kroner i 2022-budsjettet, slik at den da var på 2,0 mill. kroner samlet. Den styrkes med ytterligere 1,5 mill. kroner i 2023. Samlet budsjetttramme til regulering av Lundavang blir da 3,5 mill. kroner i 2023. Denne reduseres til 1,0 mill. kroner i 2024 for så å trekkes inn i sin helhet fra 2025.

Realisering av løsning for Kvamkrysset har også blitt utsatt flere ganger. Det ligger inne som en bevilgning til drift, siden veien er et fylkeskommunalt ansvar som vi ikke kan lånefinansiere. Det ligger inne en budsjetttramme på 3,1 mill. kroner i 2023 som trekkes ut i 2024.

Fellesområdet og samarbeid som inngår i Molde kommune

Det ligger inne en økning på 3,0 mill. kroner til ROR-IKT årlig. Dette er økning i Molde kommunes andel av IKT-samarbeidet i tråd med vedtatt budsjett for samarbeidet. Denne økning er ut over lønns- og prisvekst og er dermed en reell styrking.

Overføring til fellestrådet, foretaket og selskaper

Molde eiendom KF får som tidligere omskrevet økt sin ramme til å drifte Årølia skole. Budsjettet økes med knappe 0,3 mill. kroner i 2023 og til 0,5 mill. kroner i 2024. Videre er det inngått intensjonsavtale med Fylkeshuset AS om leie av lokaler og salg av Bispegården. Dette vil gi øke husleieutgifter på 0,8 mill. kroner i 2023, økende til 1,6 mill. kroner fra 2024. Budsjettet styrkes tilsvarende.

Overføringen til Nordmøre og Romsdal brann og redning IKS (NORBR IKS) øker med 1,2 mill. kroner ut over lønns- og prisvekst. Denne prioritering av NORBR IKS må finne sin dekning i Molde kommunes budsjetter. Budsjettert overføring er i tråd med representantskapets vedtatte budsjett for selskapet.

Overføring til Molde vann og avløp blir på anslagsvis 0,2 mill. kroner i 2024. Økende til 2,4 mill. kroner i 2026. Dette er forskjellen mellom kalkylerente, som skal legges til grunn i selvkostregnskapet, og reell rente på de generelle lånene i Molde kommune. Beløpet tilsvarer det gebyrene ikke skal dekke av selvkostutgiftene til vann- og avløpsområdet.

Reduksjoner i driftsramme

Så lenge kommunes inntektene ikke øker mer enn utgiftene, er det ikke rom for egne prioriteringer uten vi reduserer på andre tjenester vi gir. Forslag til statsbudsjett gir ikke handlingsrom for styrkinger. Snarere tvert imot medfører det behov for omstilling og effektivisering i Molde kommunes drift i 2023. Egne prioriteringer, som omtalt over, fører til at budsjetttrammene til drift må reduseres tilsvarende gjennom rammetrekk.

Den største utfordringen er likevel forventninger om økte renteutgifter. Svært lave renter i 2020 og 2021 har bidratt til at Molde kommune har klart å oppnå positive økonomiske resultater. Dette har snudd kraftig i 2022, og rentene forventes å øke ytterligere inn i 2023. Dette gir en ubalanse i budsjett for 2023 og økonomiplanen. Dette kan løses på to måter: redusere budsjetttrammene eller bruke disposisjonsfondet. Det siste er ingen utømmelig kilde, som derfor har kort levetid.

Driftsbudsjettet til tjenesteproduksjonen reduseres med 23,8 mill. kroner i 2023, økende til 92,3 mill. kroner i 2024, 99,2 mill. kroner i 2025 og så ned til 95,5 mill. kroner i 2026. Budsjettet for 2023 blir ikke like ille som de tre kommende årene. Årsaken er at vi bruker mye disposisjonsfond for å dekke opp for noe av de økte renteutgiftene i 2023. Dette har vi trolig ikke rom til å videreføre i 2024 og driftsnivået må betydelig ned fram mot 1. januar 2024.

Rammetrekket fordeler seg slik i 2024:

- Sentraladministrasjonen: 3,7 mill. kroner
- Oppvekst, kultur og velferd: 39,0 mill. kroner
- Helse og omsorg: 42,1 mill. kroner
- Teknisk, plan og miljø: 2,1 mill. kroner
- Molde eiendom KF: 3,2 mill. kroner
- Molde kirkelige fellesråd: 0,6 mill. kroner

Her er det lagt til grunn en lik prosentvis fordeling ut fra driftsrammene.

Rammetrekket, sammen med den omstillingen vi er inne i, og de utfordringer som ennå ikke er løst fullt ut, viser at Molde kommune står overfor store omstillinger. Vi må få ned ressursbruken i tjenesteproduksjonen. Vi bruker mer penger enn vi har. For å få til dette må både tjenestevolum, tjenestekvalitet, struktur og effektivitet benyttes som tiltak. Dessverre ser vi ingen annen løsning.

Avsetning og bruk av disposisjonsfond

Det settes av 2,0 mill. kroner årlig til næringsfond for marin og maritim sektor. Fondet gir støtte til gründere og oppstartsbedrifter innenfor marin og maritim sektor. Opprettelse av og avsetning til fondet er vedtatt av kommunestyret og er derfor et ubundet fond, da kommunestyret ikke kan binde seg selv. Dersom kommunen får et regnskapsmessig merforbruk, vil det ikke bli avsatt til fondet.

Det budsjetteres med betydelig bruk av disposisjonsfond i budsjettet for 2023. Det er budsjettert med bruk av 50,3 mill. kroner i 2023. I 2024 er det budsjettert med 10,7 mill. kroner. I de to siste årene er det ikke budsjettert med bruk av disposisjonsfond. Årsaken til det store beløpet i 2023 er at de kraftige renteøkningene kom for fullt inn etter at vi var godt i gang med budsjettprosessen for 2023. Videre ble det vurdert til ikke å være realistisk å både få bort merforbruket og i tillegg dekke inne hele økningen av finansutgifter i driftsrammene i 2023.

Disposisjonsfondet gir oss denne muligheten til å kjøpe oss litt tid, men det tidsvinduet er ikke stort. Ved inngangen av 2022 stod det 229,6 mill. kroner på disposisjonsfondet. Om resultatet i 2022 blir som økonomirapporten per 2. tertial 2022 anslår, vil det stå igjen 109,9 mill. kroner ved inngangen til 2023. Med en budsjettert bruk på 50,3 mill. kroner av disposisjonsfondet i 2023, vil det bare gjenstå 59,6 mill. kroner ved utgangen av 2023. Dersom kommunen i 2023 får et merforbruk på mer enn 59,6 mill. kroner vil disposisjonsfondet være tømt ved utgangen av 2023. Molde kommune må lykkes med den økonomiske omstillingen i 2023.

Prioriteringer i investeringsbudsjettet

Høy lånegjeld og økt rentenivå setter Molde kommune i en vanskelig økonomisk situasjon de neste fire årene. Rentenivået kan ikke kommunen styre, derfor er det viktig at nivået på investeringsbudsjettet må ned i årene framover. Det langsiktige målet for lånegjelden er at den ikke skal overstige brutto driftsinntekter. Vi ligger langt over denne målsettingen. Svært lavt rentenivå har gjort at vi har klart å håndtere lånegjelden fram til nå, men økningen vi har hatt gjennom 2022 viser at økt rentenivå blir svært vanskelig å håndtere økonomisk for kommunen.

Molde kommune har flere pågående og vedtatte investeringsprosjekter som nå fullføres. De største er Sjøfronten 2, Årølia skole og Lillekollen barnehage. I 2023 starter Helseplattformen og boligfelt Kringstad opp.

Det å redusere lånegjelden er langsiktig arbeid. Investeringsbudsjettet 2022–2025 er gjennomgått, og muligheten for å forskyve og stryke er vurdert. Samtidig har nye behov kommet opp, samt behov for økt økonomisk ramme til vedtatte prosjekter.

Det er gjort følgende hovedgrep i investeringsbudsjettet 2023-2026:

Utbygging av boligfelt Kringstad starter opp i 2023, videre utbygging av boligfelt blir ikke satt i gang før dette feltet er over i en salgfase. Dette inkluderer både Akslakleiva, Hungnesmarka og Strandelia. Boligfelt gir en stor økning i avdrag fram til de blir solgt. Vi har ikke mulighet til å gjennomføre flere utbygginger samtidig.

En rekke prosjekter knyttet til utbygging av veier og gangveier er strøket fra planen. Dette inkluderer Årølivegen, Bakkeelva trapp i sentrum (Midsund), gang- og sykkelveg Lensmannsbrekka, gang- og sykkelveg Bjørnstjerne Bjørnsons veg, kommunalveg strekningen Fjøsbakken–Hamna, og infrastruktur Bolsøya.

Trafikksikring Eikrem er økt vesentlig i totalramme etter nye anslag fra utbygger.

Oppfølging av vedtak om full reell barnehagedekning (PS-27/22) følges opp med midler til oppgradering av Bjørsito i 2024 og 2025. Behovet må vurderes på nytt inn mot budsjettet for 2024. Oppgradering av Vigvollvegen 45 (gamle Hjelset barnehage) og modulbasert barnehage i Bergmo-området er ikke fulgt opp i budsjettet.

For å følge opp kommunestyrets vedtak i helse og omsorgsplan 2021–2031 ligge det inne et prosjekt som heter «lokalisering og dimensjonering av institusjoner og botilbud». I fjorårets budsjett var det her forutsatt at det skulle delfinansieres med investeringstilskudd, dette er tatt bort i tråd med manglende bevilgninger i statsbudsjettet for 2023.

Vedtaket knyttet til skolebruksplan, både for tidligere Molde kommune (2019) og for den nye kommunen (2021), ligger delvis inne. Her inngår kroppsøvingssareal Kviltorp, ombygging Bergmo, og planleggingsmidler til både Vågsetra og Skjevik. Det er ikke lagt inn oppstart på noe av dette i 2023. Behovene må vurderes opp mot den økonomiske situasjonen i de årlige budsjettene framover.

Flere prosjekter knyttet til prosjektet «Byen som regional motor» er nedskalert og slått sammen.

Det er lagt inn en styrking til klimatiltak, som for eksempel kan være utbygging av solcelleanlegg om dette viser seg å være økonomisk lønnsomt.

Rammen til garderobebygg Lubbenes er økt, og prosjektet er skubbet ut i tid fra 2025 til 2027.

Påbygg til feiervesenet er lagt inn i 2023 og 2024, her vil renter og avdrag dekkes av abonnentene.

Vistdal bofelleskap ligger også inne, og renter og avdrag er forutsatt dekt av husleieinntekter. Prosjektet ligger inne, men det vil bli lagt fram ny sak til politisk behandling etter at nye utfordringer knyttet til realisering av prosjektet er avklart.

Det vil være mange investeringsbehov framover, som er veldig fornuftige, men som ikke kan gjennomføres før lånegjelda er redusert. Det må prioriteres knallhardt på investeringsbudsjettet og de

prosjektene som blir prioritert må enten gi gevinster i tjenesteproduksjonen eller være helt prekære for at tjenesteproduksjonen skal opprettholdes.